

De rol van de kinderopvang in de Haagse Kansrijke Start



Auteurs:
Anne Steenbakkers
Barbera Voskuil
Marije van der Hulst
Mirjam Heems-
kerk-van der Sprong



Kennisnetwerk
Jeugd Haaglanden



DE HAAGSE
HOGESCHOOL

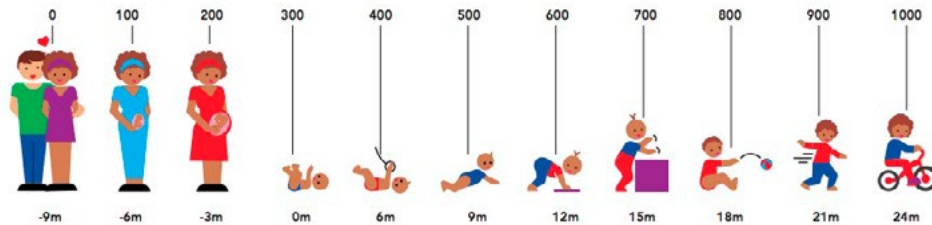
Grafische samenvatting



De rol van de kinderopvang in de Haagse Kansrijke Start

Aanleiding

Eerste 1000 dagen zijn essentieel voor een kansrijke start. De gezondheid voor, tijdens en kort na de geboorte is een belangrijke voorspeller van fysieke en mentale problemen op latere leeftijd.



35 ouders

35 professionals

Onderzoeksvraag

Hoe kunnen kinderdagverblijven in Den Haag ouders van informatie voorzien die bijdraagt aan een kansrijke start?



Methode

Interviews met 35 ouders en 35 professionals door studenten pedagogiek van De Haagse Hogeschool. Op kinderdagverblijven in 10 wijken: vijf met veel gezinnen in kwetsbare omstandigheden en vijf in wijken met weinig gezinnen in kwetsbare omstandigheden.

Resultaten

Informatiebehoeften ouders

- Voeding
- Slaap
- Gezondheid
- Ontwikkeling (algemeen, taal/spraak, motoriek)

Hoe biedt de kinderopvang informatie aan ouders

- Gesprekken
- Evenementen
- Ouderapp
- Voordat een kind op de opvang start.

85% POSITIEVE OPMERKINGEN

De rol van de kinderopvang in de kansrijke start

Voor kinderen

Bieden van een veilige, gestructureerde en liefdevolle omgeving. Stimuleren van hun ontwikkeling.

84% POSITIEVE OPMERKINGEN



Voor ouders

Goede communicatie, o.a. afstemmen over het kind en signaleren als ontwikkeling anders loopt. Opvoedadviezen. Band opbouwen met ouders.

89% POSITIEVE OPMERKINGEN



Verschillen wijken met veel en weinig ouders in kwetsbare omstandigheden

Weinig:

meer verwachtingen van de kinderopvang

Veel:

nadruk op geven van opvoedadviezen door professionals

74%

ouders tevreden over de opvang

80%

professionals tevreden over werken bij de kinderopvang

De kinderopvang als werkgever

Belangrijk om hun werk goed te doen: hun collega's (stabiele bezetting, gezellig en elkaar steunend), de werkdruk (niet te hoog), jezelf blijven ontwikkelen, en samenwerken met ouders en consultatiebureau.

Conclusie

De kinderopvang heeft een belangrijke rol in de kansrijke start van Haagse kinderen. Zij stimuleren de ontwikkeling van kinderen en bieden laagdrempelige ondersteuning aan ouders bij de opvoeding.

Aanbevelingen

De bevindingen uit dit onderzoek laten kansen zien voor het versterken van de manier waarop de kinderopvang zijn rol in de kansrijke start van kinderen vervult. Zie het volledige rapport voor onze aanbevelingen voor gemeente, kinderopvangorganisaties en pedagogisch medewerkers.



Samenvatting	2
1 Inleiding	6
2 Methode	10
2.1 Procedure	10
2.2 Deelnemers	11
3 Informatiebehoeften	12
4 De rol van de kinderopvang	14
4.1 Voor de kinderen	15
Verwachtingen	15
Ontwikkeling stimuleren	15
4.2 Voor de ouders	16
Opvoedadviezen	16
Goede communicatie	16
Opvoeden kinderen op de opvang	17
Band opbouwen met ouders	17
4.3 Voor het verstrekken van informatie	17
Voor de start van de opvang	18
Gesprekken	18
Evenementen	19
Overige communicatiekanalen	19
4.4 Tevredenheid ouders	19
5 De kinderopvang als werkgever	20
5.1 Wat hebben professionals nodig om hun werk goed te doen?	21
5.2 Tevredenheid professionals	21
6 Conclusie	22
Deelvraag 1. Welke informatiebehoefte is er op welke thema's bij ouders en professionals?	22
Deelvraag 2. Hoe willen ouders en professionals die informatie ontvangen/bieden?	22
Deelvraag 3. Welke (potentiële) rol zien ouders en professionals voor kinderdagverblijven in het ondersteunen van een kansrijke start?	23
Hoofdvraag: Hoe kunnen kinderdagverblijven in Den Haag ouders van informatie voorzien die bijdraagt aan een kansrijke start voor (ongeboren) Haagse kinderen?	23
7 Aanbevelingen	24
7.1 Voor de gemeente Den Haag	25
7.2 Voor kinderopvangorganisaties	25
7.3 Voor pedagogisch medewerkers	25
Literatuurlijst	26
Bijlage I. Interviewleidraden	28

1 Inleiding



Kwetsbaarheid bij jonge kinderen

Ieder kind verdient het om zijn of haar leven zo gezond mogelijk te starten. Een gezonde start geeft een optimale kans op een goede toekomst. De eerste 1000 dagen van een kind zijn essentieel voor een goede start (NIP et al., 2016; NJI, 2017). In deze periode wordt de basis gelegd voor de biologische, sociale, motorische en cognitieve ontwikkeling. Het is dus logisch dat de gezondheid van een kind voor, tijdens en kort na de geboorte een belangrijke voorspeller is van problemen, zowel fysiek als mentaal, op latere leeftijd (Roseboom, 2022). Soms heeft een kind geen goede start bij de geboorte, omdat het te vroeg wordt geboren en/of een te laag geboortegewicht heeft. Het blijkt dat deze kinderen zich lichamelijk, geestelijk en sociaal minder goed ontwikkelen. Daarnaast hebben kinderen die hun eerste levensjaren opgroeien met bepaalde risicofactoren voor kwetsbaarheid, zoals stress bij ouders, slechte voeding, rook of mishandeling, later in hun leven een grotere kans op fysieke- en psychische problemen. Daarbij valt te denken aan diabetes, overgewicht, hart- en vaatziekten of angst- en depressieklachten (Felitti et al., 1998). We spreken ook wel over gezinnen in kwetsbare omstandigheden. Dit zijn gezinnen waar veel risicofactoren aanwezig zijn en kinderen in meer kwetsbare omstandigheden opgroeien. Zo speelt stress bij ouders rond de geboorte een belangrijke rol in de ontwikkeling van het kind. Ouders met stress zijn minder goed in staat om warmte en genegenheid te geven aan hun kind, of om passend op de behoeftes van hun kind te reageren (Gezondheidsraad, 2018).

Veel problemen als gevolg van de genoemde risicofactoren bij kinderen kunnen worden voorkomen, wanneer al tijdens de zwangerschap of in het vroege leven risico's gesignaleerd worden en adequate ondersteuning wordt geboden (Doyle et al., 2009). Tegen deze achtergrond is in 2018 het actieprogramma "Kansrijke Start" geïnitieerd. Hierbij wordt gestreefd naar een betere samenwerking tussen het medische en sociale domein om zo te zorgen voor tijdige ondersteuning van gezinnen in kwetsbare omstandigheden rondom bewust zwanger worden, een gezonde zwangerschap en sterk ouderschap. Gemeenten spelen in het programma een belangrijke rol in het verbinden van professionals uit het medische, sociale en publieke gezondheidsdomein (VWS, 2018).



In de gemeente Den Haag wonen in verhouding veel zwangere vrouwen en jonge ouders in kwetsbare omstandigheden. In vergelijking met het gemiddelde van Nederland heeft Den Haag meer eenoudergezinnen, tienermoeders, kinderen in een uitkeringsgezin, kinderen met jeugdhulp en vroeggeboortes en/of baby's met een laag geboortegewicht (zie tabel 1). In 2012 ontstond de Haagse Aanpak Perinatale Gezondheid met als doel om de cijfers rondom perinatale sterfte en ziekte in Den Haag te verbeteren. Hiermee zouden de 7000 kinderen die jaarlijks in Den Haag geboren worden een meer gezonde start van het leven krijgen (De Graaf et al., 2016). Door een betere samenwerking tussen de verloskundigenzorg, kraamzorg en jeugdgezondheidszorg zijn de perinatale sterftcijfers tussen 2012 en 2018 met 20% afgenomen. De Haagse Aanpak Perinatale Gezondheid is in 2018 uitgebreid en heette vanaf toen: de Haagse Kansrijke Start (Pharos, sd).

Tabel 1. Gezinnen in kwetsbare omstandigheden in Den Haag versus Nederland

	% Den Haag	% Nederland
Eenoudergezinnen*	9,2	8,3
Tienermoeders**	0,68	0,39
Kinderen in uitkeringsgezin***	11,0	6,0
Kinderen met jeugdhulp***	10,9	10,4
Vroeggeboortes en/of laag geboortegewicht****	17,5	15,4

Noot. * Percentage huishoudens.

** Percentage vrouwen tussen de 15 en 19 jaar.

*** Percentage jongeren tot 18 jaar.

**** Percentage geboortes.

Bron: Waar staat je gemeente (sd).



De rol van kinderopvang

Voorzieningen voor jonge kinderen, waaronder de kinderopvang, spelen een cruciale rol in het vergroten van de kansen van kinderen in de eerste 1000 dagen van hun ontwikkeling (VWS, 2022). Daarbij zijn deze zogenaamde kindvoorzieningen een belangrijk arbeidsmarktinstrument voor de ouders (SER, 2016). De kinderopvang zorgt er bij de ouders voor dat werk en zorg beter in balans zijn en dat zorg voor de kinderen niet ten koste gaat van andere levensreinen, zoals vrije tijd en tijd voor hun partner (Portegijs et al., 2014). De kinderopvang is daarmee een onderdeel van de directe leefwereld van kinderen in de eerste 1000 dagen. Een plek waar zij een deel van hun tijd doorbrengen, zich ontwikkelen en eventuele kwetsbare omstandigheden gesignaleerd kunnen worden. Er wordt hierbij gesproken over formele en informele kinderopvang. Formele kinderopvang betekent: kinderdagverblijf, buitenschoolse opvang of een gastouder. Informele opvang is betaalde of onbetaalde kinderopvang, zowel thuis als buitenshuis, die niet onder de wettelijke regels voor kinderopvang valt (CBS, sd). Denk aan opvang door mensen uit het netwerk van gezinnen, zoals grootouders. Door te zorgen voor kwalitatief hoogwaardige voorzieningen, wordt kinderen meerwaarde geboden en draagt het bij aan het verwezenlijken van gelijke kansen.

De meeste ouders hebben behoefte aan informatie over de ontwikkeling en opvoeding van hun kind. Kinderdagverblijven kunnen gezinnen ondersteunen in vragen die zij hebben over de ontwikkeling van hun kind. Toch bleek uit eerder onderzoek bij Haagse ouders van kinderen tot twee jaar dat zij het kinderdagverblijf of een andere vorm van kinderopvang niet als informatiebron zien (Steenbakkers et al., 2021). Pedagogisch medewerkers uit de kinderopvang geven echter aan in de praktijk regelmatig door ouders te worden benaderd met vragen over opvoeding, slapen, voeding en de ontwikkeling van hun kind(eren). Daarnaast hebben deze medewerkers ook in beeld welke gezinnen zich in meer of mindere mate in kwetsbare omstandigheden bevinden. Als professionals in de kinderopvang gevraagd wordt wat ze nodig hebben om hun werk nog beter te doen, wordt unaniem geantwoord: meer samenwerking met andere professionals, meer geld, meer tijd en handvatten in de opleiding om lastige onderwerpen bespreekbaar te maken (Roseboom, 2022).

Dit onderzoek

In dit onderzoek richten wij ons op het optimaliseren van de informatievoorziening en ondersteuning van kinderdagverblijven richting ouders. Hiervoor onderzoeken we de behoeftes van de ouders om zo zicht te krijgen op mogelijkheden om het aanbod van kinderdagverblijven beter te laten aansluiten op deze behoeftes. Daarnaast is het belangrijk om te weten hoe pedagogisch medewerkers hun rol zien en wat zij nodig hebben om hun werk goed te doen. Dit onderzoek is een samenwerking tussen de gemeente Den Haag, het lectoraat Jeugdhulp in Transformatie van De Haagse Hogeschool en het Living Lab Publieke Gezondheid.

Voor het onderzoek hebben we de volgende centrale vraag opgesteld:

Centrale vraag:

Hoe kunnen kinderdagverblijven in Den Haag ouders van informatie voorzien die bijdraagt aan een kansrijke start voor (ongeboren) Haagse kinderen (min negen maanden tot twee jaar)?

Deze hebben we vertaald in de volgende deelvragen:

- Welke informatiebehoefte is er op welke thema's bij ouders en professionals?
- Hoe willen ouders en professionals die informatie ontvangen/bieden?
- Welke (potentiële) rol zien ouders en professionals voor kinderdagverblijven in het ondersteunen van een kansrijke start?



2 Methode



2.1 Procedure

Dit onderzoek is uitgevoerd in samenwerking met vier kinderopvangorganisaties in Den Haag: 2Samen, DAK, GroUp en Kinderopvang Morgen. Zij hebben tien van hun locaties bereid gevonden tot deelname aan het onderzoek. Vijf van deze locaties staan in wijken met in verhouding veel gezinnen in kwetsbare omstandigheden en vijf in wijken met in verhouding weinig gezinnen in kwetsbare omstandigheden (zie tabel 2). Tweedejaars studenten van de opleiding Pedagogiek van De Haagse Hogeschool hebben interviews gehouden met een aantal ouders en professionals van deze locaties. Per locatie zijn drie tot vier ouders en drie tot vier professionals geïnterviewd. Deelnemende ouders hadden een kind in de leeftijd van nul tot vier jaar en mogelijk ook oudere kinderen. De professionals werkten allemaal met kinderen in de leeftijd van nul tot twee, waarbij sommigen op horizontale groepen en sommigen op verticale groepen stonden (babygroepen en groepen van nul tot vier respectievelijk). Onder professionals verstaan we de pedagogisch medewerkers, de pedagogische coaches en coördinatoren.

Tabel 2. Wijken waarin de tien deelnemende kinderopvanglocaties staan

Wijken met veel gezinnen in kwetsbare omstandigheden	Wijken met weinig gezinnen in kwetsbare omstandigheden
Centrum	Belgisch Park
Morgenstond	Vogelwijk
Moerwijk	Zeeheldenkwartier
Transvaal	Benoordenhout
Wateringseveld	Ypenburg

Deelname aan het interview was op vrijwillige basis. Vooraf informeerden de studenten de deelnemers over het onderzoek en tekenden student en deelnemer de toestemmingsverklaring. De interviews zijn online, telefonisch of face-to-face gehouden, afhankelijk van de wensen van de deelnemer. De studenten gebruikten een gestructureerde interviewleidraad, maar hadden ruimte om door te vragen op de antwoorden van deelnemers (zie bijlage I). De vragen richtten zich op kinderen in de leeftijd van nul tot twee jaar. Aan ouders en professionals is in ieder geval gevraagd wat

de opvoedvragen zijn die zij hebben (ouders) of tegenkomen in hun werk (professionals), hoe tevreden ze zijn over (werken bij) het kinderdagverblijf, wat de verwachtingen zijn van het kinderdagverblijf, hoe het kinderdagverblijf de ontwikkeling van kinderen stimuleert, hoe het kinderdagverblijf ouders ondersteunt bij het opvoeden, op welke manieren informatie over opvoeden en opgroeien nu aan ouders wordt gegeven en welke aanvullende manieren wenselijk zijn. Alleen aan professionals in tenslotte gevraagd wat zij nodig hebben om hun werk goed te doen.

De studenten namen de interviews op en typten deze woordelijk uit. Deze transcripten zijn vervolgens door de onderzoekers kwalitatief geanalyseerd met behulp van reflectieve thematische analyse (Braun & Clarke, 2019). Per interviewthema vatten we de antwoorden van deelnemers samen in een code: enkele woorden die het antwoord samenvatten. Vervolgens namen we per thema vergelijkbare codes samen om tot een overkoepelend beeld te komen. Tenslotte keken we of er verschillen waren tussen ouders en professionals en of er verschillen waren tussen de wijken met veel en weinig gezinnen in kwetsbare omstandigheden. In de resultaten beschrijven we per thema het overkoepelend

beeld en waar relevant welke verschillen er tussen deelnemers of wijken zijn.

2.2 Deelnemers

In tabel 3 is een overzicht te vinden van de demografische gegevens van de deelnemers. In totaal zijn er 35 ouders en 35 professionals geïnterviewd, waarvan bij elke groep 17 uit een wijk met veel en 18 uit een wijk met weinig gezinnen in kwetsbare omstandigheden. Het merendeel van de geïnterviewden is vrouw. Bij de ouders ligt de gemiddelde leeftijd iets lager dan bij de professionals (35,5 versus 39,1 jaar). Het opleidingsniveau van de ouders ligt daarentegen gemiddeld iets hoger dan dat van de professionals. Op drie na zijn alle professionals pedagogische medewerkers op de groep. Vijftien ouders hebben één kind, de anderen hebben er twee of drie. Bij de professionals hebben er zeven geen kinderen en de rest één tot vier. Qua leeftijd van het jongste kind is er logischerwijs bij de professionals een grote range te vinden, variërend van één tot 41 jaar, waar het bij de ouders van het kinderdagverblijf tussen de drie en 42 maanden ligt. Professionals werken gemiddeld 3,4 dagen en ouders brengen hun kind gemiddeld 3 dagen naar de opvang.

Tabel 3. Demografische gegevens deelnemers

	Ouders	Professionals
Wijk		
Veel gezinnen in kwetsbare omstandigheden	17	17
Weinig gezinnen in kwetsbare omstandigheden	18	18
Leeftijd		
Gemiddelde	35,1	39,1
Range	25 - 44	21 - 66
Geslacht		
Man	5	1
Vrouw	26	33
Opleidingsniveau		
Basisschool	1	0
VMBO	1	0
MBO	7	31
HBO	6	4
WO	18	0
Aantal kinderen		
0	0	7
1	15	6
2	8	13
3	11	6
4	0	2
Gemiddeld	1,9	1,7
Leeftijd jongste kind		
Gemiddeld	19,4 maanden	11,4 jaar
Range	3 - 42 maanden	1 - 41 jaar
Dagen opvang per week (jongste kind / werkdagen)	3,0	3,4

Noot. $N_{ouders} = 35$, $N_{professionals} = 35$. Enkele demografische gegevens ontbreken en zijn weggelaten.

3 Informatiebehoeften



Aan welke informatie rondom opvoeden en ontwikkeling hebben ouders behoefte tot hun kind twee jaar is? En welke vragen stellen ouders hierover aan pedagogisch medewerkers? Dit vroegen we aan ouders en pedagogisch medewerkers. Professionals noemden in verhouding meer vragen dan ouders (173 tegenover 109). Er waren geen opvallende verschillen tussen ouders en professionals in wijken met veel en weinig gezinnen in kwetsbare omstandigheden.

Zowel ouders als professionals noemden voeding en slaap het meest al thema in de leeftijd van nul tot twee (zie figuur 1). Vragen over voeding gingen over wanneer begonnen kan worden met vast voedsel, wat baby's wanneer mogen eten, hoe baby's de fles leren accepteren en wanneer kinderen genoeg binnenkrijgen. Bij slaap ging het met name over het slaapritme, hoe een kind in slaap valt, of een kind genoeg slaapt en problemen met doorslapen.

“Over de manier waarop ik mijn kind moet laten slapen bijvoorbeeld en hoeveel slaap mijn kind nodig heeft. En qua voeding over welke voeding ik mijn kind het best kan aanbieden: wat gezond is en wat niet gezond is.”

– Ouder

Andere veel genoemde vragen gingen over gezondheid, verzorging en de ontwikkeling van het kind, zowel in algemene zin als specifiek motoriek en taal. Bij gezondheid en verzorging gingen de meeste vragen over (kinder)ziektes en tandjes en enkele vragen over vaccinaties, luierslag en fopspenen. Bij de ontwikkeling ging het vooral om of de ontwikkeling van het kind 'normaal' verloopt. Professionals noemden daarnaast het vaakst vragen over financiën en het bieden van structuur. De financiële vragen gingen over de kosten van de opvang en deze stuurden zij door naar het hoofdkantoor. Het bieden van structuur ging vooral over het krijgen van een voorspelbaar dagritme wat betreft eten, spelen en slapen.

Minder veel voorkomende vragen waren zorgen en angsten die je hebt als ouder (bijv. gaat alles wel goed met mijn kind), huilen (bijv. hoe lang mag kind in bed huilen), veiligheid (bijv. hoe veilig is het op de opvang), spelen (bijv. waarmee kan een baby spelen), opvang/school (bijv. welke scholen in de buurt zijn leuk), omgaan met lastig gedrag (bijv. hoe kan je omgaan met driftbuien), sociale ontwikkeling (bijv. hoe gaat het contact met groepsgenoten), balans werk en gezin (bijv. tijdsmanagement) en beeldschermtijd (bijv. hoe lang verbieden).

Aan ouders is aanvullend gevraagd waaraan ze de afgelopen twee weken in de opvoeding aandacht hebben besteed. Ouders waren het meest bezig met de taalontwikkeling (voorlezen en tellen) en het begrenzen van (lastig) gedrag bij hun dreumes of peuter. Daarnaast is genoemd dat ouders bezig waren met voeding, het bieden van structuur en het ziek zijn van hun kind. Enkele keren is gesproken over de motorische en sociale ontwikkeling, slaap en tijd samen doorbrengen.

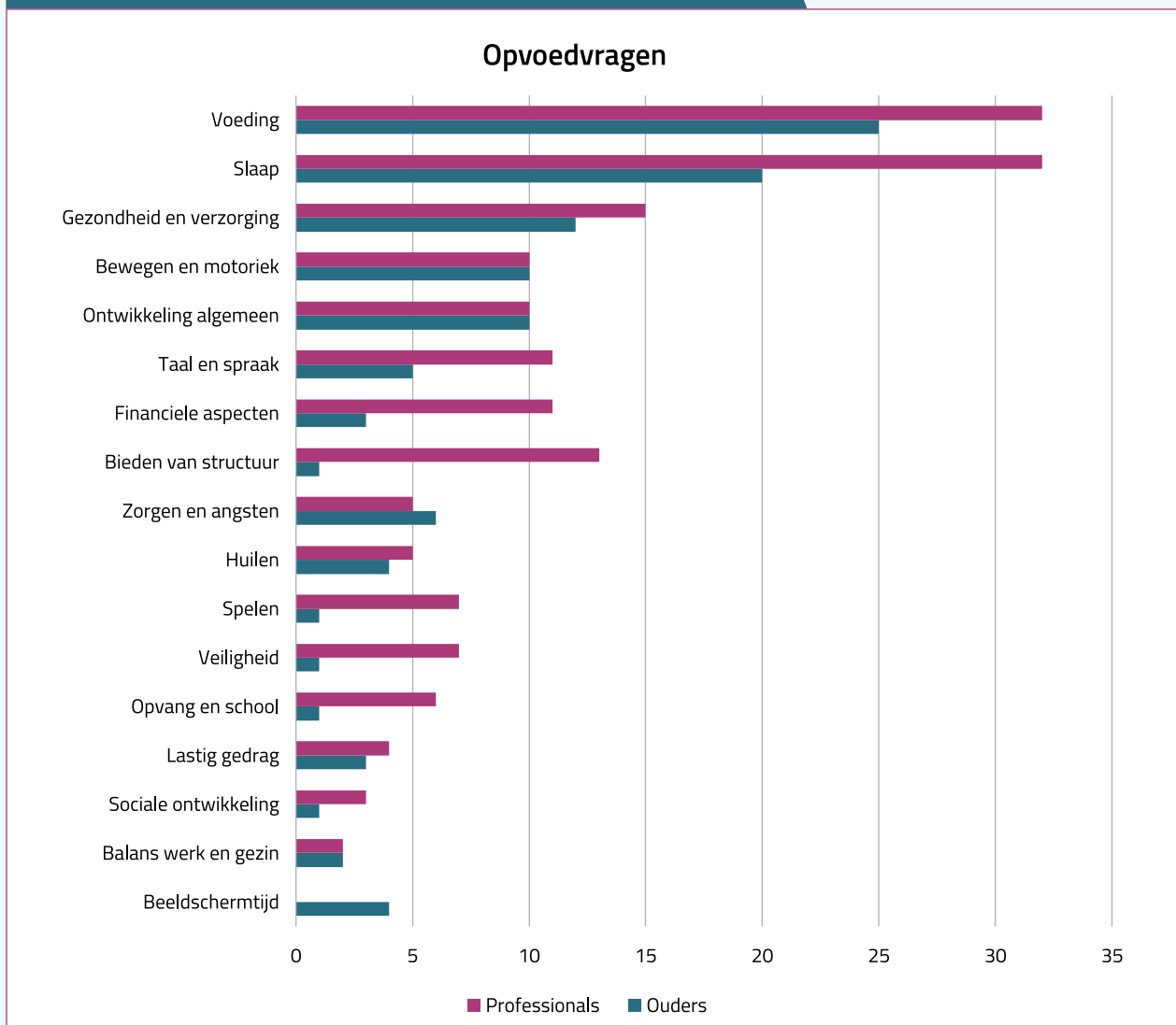
Aan professionals is aanvullend gevraagd welke vragen nog niet gesteld worden aan het kinderdagverblijf, maar die ze wel graag zouden krijgen. Het meeste noemden zij dat ouders niet altijd naar hen toe durven te komen als er dingen niet goed gaan met de ontwikkeling van het kind of in de opvoeding. Als een kind achter lijkt te lopen of moeilijk gedrag vertoont, is het vaak de pedagogisch medewerker die hierover na een tijdje met de ouders spreekt, in plaats

van dat ouders zelf aan de bel trekken en om advies vragen. Naast dit onderwerp noemde een klein aantal professionals dat zij hoopten dat ouders meer vertellen over hun thuissituatie zodat zij het kind of de ouder beter kunnen helpen, dat ouders meer details vragen tijdens de overdracht over hoe het kind het heeft gehad, en tenslotte dat ouders advies vragen over hoe een baby zelfstandig in slaap kan vallen, omdat professionals niet altijd tijd hebben om een baby in slaap te wiegen.

“Wij hebben ook weleens kinderen die hier komen die dus lastige gedrag vertonen en niet willen komen. Dan merk je aan een ouder dat het zich schaamt dat hun kind zo doet, maar ze vragen daar nooit hulp bij. Ze zeggen nooit van ja, waardoor komt dit gedrag, wat kan ik daaraan doen!”

– Professional

Figuur 1. Aantal deelnemers die bepaalde opvoedvraag benoemd



4 De rol van de kinderopvang



Welke rol zien ouders en pedagogische medewerkers weggelegd voor de kinderopvang als het gaat om de kansrijke start van kinderen? Dit beschrijven we eerst aan hand van wat zij betekenen voor kinderen. Daarna beschrijven we wat zij betekenen voor de ouders in algemene zin en hun rol in het verstrekken van informatie aan ouders in specifieke zin. Ten slotte beschrijven we hoe tevreden ouders zijn met de opvang van hun kind.

4.1 Voor de kinderen

Wat verwachten ouders van de kinderopvang? En hoe stimuleert de kinderopvang de ontwikkeling van kinderen tot twee jaar? De meningen van ouders en pedagogische medewerkers hierover beschrijven we hieronder.

Verwachtingen

In reactie op de eerste vraag werden de volgende verwachtingen door ouders en professionals genoemd: een goede verzorging, het bieden van een veilige omgeving, het geven van aandacht en liefde, het bieden van ritme en structuur, stimuleren van de ontwikkeling en een leuke dag op het kinderdagverblijf. Ouders benoemden vaker het stimuleren van de ontwikkeling, waar professionals vaker de nadruk legden op het bieden van een veilige omgeving. Verwachtingen werden vaker uitgesproken door ouders en professionals uit wijken met weinig gezinnen in kwetsbare omstandigheden (113x) dan door ouders en professionals uit wijken met veel gezinnen in kwetsbare omstandigheden (87x). Opvallend is dat ouders en professionals uit wijken met weinig gezinnen in kwetsbare omstandigheden vaker de verwachting van aandacht en liefde uitspraken.

Ontwikkeling stimuleren

In reactie op de tweede vraag werden de meeste manieren om de ontwikkeling van kinderen te stimuleren uitgesproken door professionals (135 opmerkingen) dan ouders (49 opmerkingen). Ouders en professionals waren overwegend positief over hoe de kinderopvang de ontwikkeling van kinderen tot twee jaar stimuleert, blijkt uit 84% positieve opmerkingen hierover¹. De meeste door ouders en professionals genoemde manier om de ontwikkeling te stimuleren is het bieden van ontwikkelingsgerichte activiteiten, zoals voorlezen, liedjes zingen, buitenspelen, knutselen en het aanbieden van verschillende materialen en speelgoed. Op sommige kinderdagverblijven werd er gewerkt met thema's waar de ontwikkelingsgerichte activiteiten op werden aangepast. Professionals noemden vaker specifieke manieren om de ontwikkeling van baby's

te stimuleren zoals knuffelen, het aanbieden van structuur en manieren om de motorische ontwikkeling te stimuleren zoals omrollen en kruipen. Bij het stimuleren van de ontwikkeling benadrukten ouders vaker het verschil tussen het kinderdagverblijf en de thuisomgeving, waar kinderen op het kinderdagverblijf vaardigheden aanleren als op hun beurt wachten, samenspelen, uit een drinkbeker drinken en zelf naar de wc gaan. Bovendien benoemden ouders dat op het kinderdagverblijf meer structuur wordt aangeboden door een vast dagritme.

Andere door ouders en professionals genoemde manieren voor ontwikkelingsstimulering zijn: inspelen op het unieke kind, leren van andere kinderen en herhaling in dagritme. Professionals noemden aanzienlijk vaker het inspelen op het unieke kind en het extra stimuleren van sommige kinderen. Er waren hierin geen opvallende verschillen tussen wijken.

“Door ontwikkelingsgerichte activiteiten aan te bieden en naar het individuele kind te kijken; Waar heeft het kind interesse in? Waar kan het kind nog in groeien? Wat vindt het kind leuk om te doen? En ja, daar stem je dan de activiteiten op af.”

– Professional

Daarnaast noemden professionals vaker belemmeringen die ervoor zorgen dat de ontwikkeling van kinderen minder wordt gestimuleerd, zoals te veel wisselingen in personeel, soms weinig activiteiten op babygroepen en een verticale groep die door het leeftijdsverschil van kinderen uitdagingen heeft. Enkele ouders gaven aan dat er meer activiteiten met de kinderen op de groep georganiseerd kunnen worden.



1 Een opmerking kon meerdere positieve elementen bevatten, het percentage is daarmee een onderschatting van hoe positief deelnemers waren.



4.2 Voor de ouders

Wat is de rol van het kinderdagverblijf voor ouders? Dit hebben we op twee manieren aan deelnemers gevraagd. Ten eerste: wat zijn de verwachtingen die ouders (mogen) hebben van het kinderdagverblijf? Ten tweede: hoe kan het kinderdagverblijf ouders helpen bij de opvoeding? We hebben de antwoorden samengevat in zes terugkerende thema's: opvoedadviezen, goede communicatie, afstemmen met ouders, bespreken als iets aan een kind opvalt, opvoeden kinderen op de opvang en band opbouwen met ouders. Overkoepelend viel op dat professionals drie keer meer opvattingen benoemden over de rol van de kinderopvang richting ouders dan ouders zelf (316 tegenover 116 keer). Daarnaast zijn er ook meer opvattingen genoemd door deelnemers uit wijken met veel gezinnen in kwetsbare omstandigheden dan door deelnemers uit wijken met weinig gezinnen in kwetsbare omstandigheden (264 tegenover 168). Tenslotte viel het op dat deelnemers voor het overgrote deel positief waren over hoe de kinderopvang deze rol op dit moment invult (89% positieve opmerkingen tegenover 11% negatieve opmerkingen)².

Opvoedadviezen

De meest genoemde rol van de kinderopvang richting de ouders is het geven van opvoedadviezen. Dit is vooral door de pedagogisch medewerkers genoemd en vooral in wijken met veel gezinnen in kwetsbare omstandigheden. Zij geven graag tips aan ouders als zij hierom vragen, bijvoorbeeld

hoe ze om kunnen gaan met een driftbui. Ook benoemden medewerkers naar ouders toe hoe ze met bepaald gedrag van een kind zijn omgegaan en hopen dat ouders dit thuis ook kunnen toepassen. Laagdrempeligheid en toepasbaarheid stonden hierbij dus centraal. Als ouders hen vragen stelden, merkten professionals dat ze ouders vaak gerust kunnen stellen door hen te informeren dat bepaald gedrag heel normaal is. Professionals vonden het belangrijk dat ouders hun kennis en expertise kunnen benutten. Daar waar nodig konden ze ouders doorverwijzen naar andere hulpinstanties. Professionals merkten echter wel op dat niet alle ouders open staan voor hun advies.

Goede communicatie

Goede communicatie is genoemd door zowel ouders als professionals. Ouders, met name uit wijken met veel gezinnen in kwetsbare omstandigheden, leggen daarbij de nadruk op open en eerlijke communicatie. Professionals, ook vooral uit wijken met veel gezinnen in kwetsbare omstandigheden, leggen de nadruk op het delen van foto's van activiteiten, zodat ouders weten wat hun kind meemaakt gedurende de dag. Zowel ouders als professionals noemden daarnaast het belang van een goede overdracht bij het brengen en halen, zodat ze op de opvang rekening kunnen houden met hoe de nacht en ochtend zijn gelopen en ouders weten hoe het kind het overdag op de opvang heeft gehad. Tenslotte noemden ouders en professionals dat alles bespreekbaar moet zijn.

2 Een opmerking kon meerdere positieve elementen bevatten, het percentage is daarmee een onderschatting van hoe positief deelnemers waren.

Naast goede communicatie in het algemeen, zijn er twee deelaspecten van goede communicatie die vaak zijn genoemd en we daarom apart bespreken. Ten eerste het belang van met ouders afstemmen over wat er op de opvang gebeurt. Vooral professionals noemden dit. Zo vinden ze het belangrijk om het ritme van thuis over te nemen en de wensen van ouders zo goed mogelijk te volgen. Bijvoorbeeld als het gaat om eetmomenten en slaapritme of het oefenen met bepaalde vaardigheden waar ouders thuis ook mee oefenen. Echter, er wordt ook door ouders en professionals aangegeven dat thuis en de opvang niet altijd hetzelfde zijn. Zo kunnen kinderen op de opvang soms veel beter eten of slapen dan thuis, of loopt een dag door omstandigheden anders dan verwacht. Een tweede onderdeel van goede communicatie was het bespreken als iets opvalt aan het kind. Pedagogisch medewerkers zien veel kinderen in hun werk en kunnen vaak een eerste signaal oppikken als iets anders loopt in de ontwikkeling of het gedrag van het kind. Zowel ouders als professionals vonden het belangrijk dat dit bespreekbaar wordt gemaakt, zodat ze kunnen nadenken wat ze hiermee kunnen doen.

“Het contact met [mij als] ouder vind ik belangrijk, dat als die gevallen is of als er iets bijzonders plaatsvindt, dat ik daarvan op de hoogte gehouden wordt. En wat ik heel fijn vind is dat als we thuis bezig zijn met zindelijkheidsstraining of met het alleen naar bed gaan, dat ze dat dan ook op de opvang oppakken en dat ik daar heel goede communicatie over heb. Ik kan het echt aan de leidsters toevertrouwen!”

– Ouder

Opvoeden kinderen op de opvang

Een andere rol die de kinderopvang richting de ouders heeft, was volgens ouders en professionals het opvoeden van de kinderen als zij op de opvang zijn. Zoals bij de rol van de kinderopvang voor kinderen is vermeld, viel hieronder het stimuleren van de ontwikkeling van het kind, het liefdevol verzorgen van het kind en dat het kind een leuke dag heeft. Bovendien betekende dit dat kinderen er veilig zijn, zich er veilig voelen en dat ouders met een gerust gevoel hun kind achterlaten op de opvang. Sommigen beschreven dit als een tweede opvoeder zijn voor het kind.

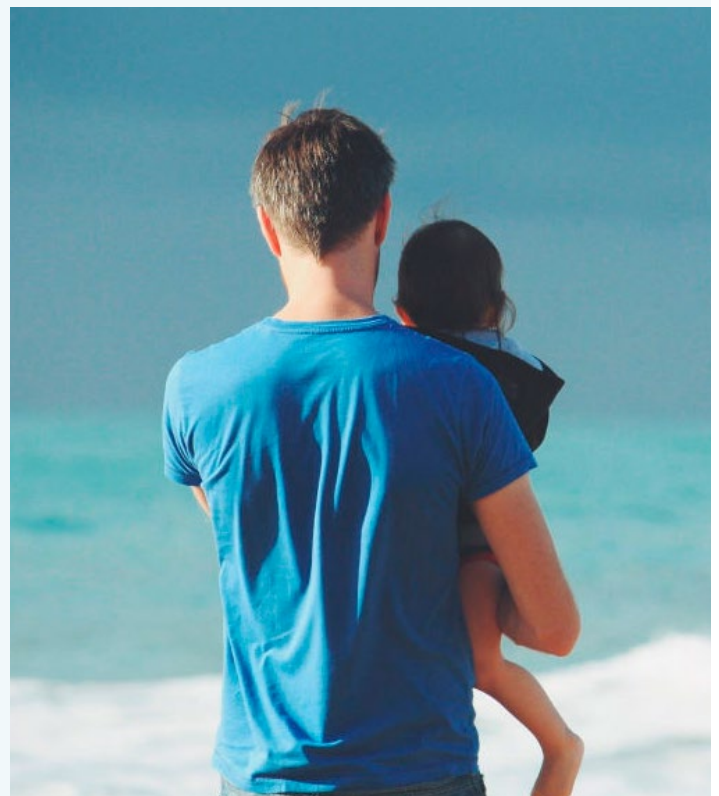
Band opbouwen met ouders

Tenslotte was het volgens professionals een taak van de kinderopvang om een relatie met ouders aan te gaan. Zij vonden het belangrijk om een band op te bouwen met ouders, hun vertrouwen te winnen en de ouder serieus te

nemen. Dit was een belangrijke voorwaarde om adviezen aan ouders te geven en goed met hen te communiceren. Een enkele keer stelden zij evenwel dat ouders nog onvoldoende bij het kinderdagverblijf betrokken worden.

4.3 Voor het verstrekken van informatie

Hoe geven kinderdagverblijven informatie over opvoeden en ontwikkeling aan ouders en wat is hier eventueel aanvullend in wenselijk? Deze vraag legden we voor aan ouders en professionals. De antwoorden vatten we samen in vier thema's: voor de start van de opvang, gesprekken, evenementen en overige communicatiekanalen. Deelnemers waren vooral positief over hoe informatie op dit moment wordt verstrekt (85% positieve opmerkingen)³. Daarom gaf 41% van de deelnemers aan dat er geen extra activiteiten vanuit de kinderopvang nodig zijn. Bovendien benoemden deelnemers dat ouders algemene informatie over opvoeden en ontwikkeling ook op andere plekken halen. Desondanks zijn bij elk thema suggesties gedaan voor aanvullende activiteiten of aanpassingen aan de huidige manier van werken. Professionals hebben opnieuw drie keer meer opmerkingen gemaakt over het verstrekken van informatie dan ouders (429 opmerkingen tegenover 159). Er was geen overkoepelend verschil tussen deelnemers uit wijken met veel of weinig gezinnen in kwetsbare omstandigheden.



3 Een opmerking kon meerdere positieve elementen bevatten, het percentage is daarmee een onderschatting van hoe positief deelnemers waren.

Voor de start van de opvang

Voordat een kind op de opvang startte, kregen ouders al informatie van de kinderopvang. Dit gebeurde tijdens de rondleiding, het intakegesprek en de wendagen. De rondleiding vond vaak plaats in de oriëntatiefase van ouders: op welke opvang schrijf ik me in? De intake geschiedde vlak voordat een kind naar de opvang ging. Dan volgden enkele halve dagen opvang waarop het kind (en de ouders) kunnen wennen aan het naar de opvang gaan. Pedagogisch medewerkers of een locatiemanager vertelden in deze fase ouders over de opvang (wat voor type eten serveren we?, hebben we een ouder app?, etc.) en hoe het ritme op de opvang eruit ziet. Het doel was dat de opvang een vertrouwde plek wordt voor ouder en kind. Bij de rondleiding vonden ouders het fijn als er informatie over het inschrijven en wachtlijsten wordt gegeven. Sommige locaties gaven bij de rondleiding of intake ouders een folder mee over de opvang en/of over hoe het kind goed kan leren slapen voor de opvang. Deelnemers noemden een aantal dingen die aanvullend gedaan kunnen worden in de fase voordat een kind op de opvang start. Een aantal ouders en professionals gaven aan dat er al voor de start aan ouders meer informatie gegeven kan worden over het ritme en slapen op de groep. Bijvoorbeeld in de vorm van een folder of filmpje als een ouder zijn kind aangemeld heeft, waardoor het niet pas gegeven wordt bij de intake. Daarnaast werd als aanvullende wens genoemd dat ouders deels aanwezig kunnen zijn bij de wendagen, zodat ouders goed weten hoe het eraan toegaat op de opvang en zij zich minder zorgen maken.

“Dus misschien iets meer aandacht voor nieuwe ouders. Het is allemaal nieuw en spannend. En ja, ook met slaapgebrek ook. Dat ze daar informatie over geven van hoe ze het bijvoorbeeld hier aanpakken met het slaper!”

– Ouder

Gesprekken

Informatie over het opvoeden en de ontwikkeling van kinderen werd het meest via gesprekken aan ouders gegeven. Deze gesprekken gingen altijd over het specifieke kind van de ouder: diens gedrag en ontwikkeling, dan wel hoe hiermee om te gaan. Het vaakst werd informatie gegeven tijdens de dagelijkse overdracht, en daarnaast noemden deelnemers de oudergesprekken die op vaste momenten worden gehouden (6 tot 12 weken na de start en bij elke verjaardag) en de meer spontane gesprekken die met ouders bij de overdracht ontstaan. Deze spontane gesprekken zijn vooral genoemd door professionals uit wijken met veel gezinnen in kwetsbare omstandigheden. Het zijn gesprekken waarbij verdiepend werd gesproken over de opvoeding en de ontwikkeling van het kind (niet alleen gekoppeld aan wat er die dag op de opvang is gebeurd). Professionals noemden daarnaast ook dat zij extra gesprekken houden met ouders als hier aanleiding voor is en dat ze soms met ouders bellen. In sommige gevallen vulden professionals vooraf een observatielijst in, die ze dan vervolgens met ouders bespreken. Professionals gaven aan dat het soms lastig kan zijn om (bepaalde) ouders bij de opvang te betrekken: niet alle ouders willen een uitgebreide overdracht of zitten te wachten op advies van de pedagogisch medewerkers. Er is een aantal aanvullende wensen genoemd door ouders en professionals met betrekking tot de gesprekken. Een aantal ouders zou bij de overdracht meer informatie willen over de ontwikkeling van hun kind. Nu is informatie algemeen en gaat het vooral over het eten en slapen. Professionals gaven daarnaast aan dat zij ouders op de groep willen uitnodigen, zodat ze zien hoe het kind het daar doet en ze daar ook laagdrempelig een gesprek over het kind kunnen aangaan.



Evenementen

Ook tijdens georganiseerde evenementen vanuit het kinderdagverblijf werd informatie aan ouders over opvoeding en ontwikkeling gegeven. Dit noemden vooral professionals. Een type evenement waren de ouderavonden, waar ouders informatie kregen over een vooraf bepaald onderwerp. Daarnaast waren er feestelijke bijeenkomsten op de opvang, zoals een zomerfeest, paasbrunch of ukkieconcert, waar meer informeel informatie werd gegeven. De volgende onderwerpen zijn volgens deelnemers interessant: gezonde voeding, EHBO, taal en spraak (van logopedist), voorlezen, slaap, huilen, beweging (van fysiotherapeut), verkeer en haar vlechten. Om dit soort evenementen te laten slagen, is het belangrijk om aan te sluiten bij de interesses van ouders en hen actief te informeren. Dit laatste kan zowel persoonlijk, als via flyers, de ouderapp en mail, waarbij de informatie ook eventueel in meerdere talen aangeboden kan worden. Ook het tonen van filmpjes van het eigen kind en het aanwezig zijn van eten kunnen de opkomst verhogen. Niet bij alle opvanglocaties werden dergelijke evenementen georganiseerd en de professionals gaven aan dat dit vooral sinds de corona pandemie minder plaatsvindt. Daarbij waren de opkomsten voor degelijke bijeenkomsten op sommige locaties laag. Ouders zijn druk en kunnen niet altijd de tijd vrijmaken. Ook is er niet altijd personeel om dit te organiseren. Er zijn geen andere aanvullende activiteiten genoemd, maar er zijn wel locaties die aangeven juist weer te willen starten met ouderavonden of feestelijke bijeenkomsten of dit vaker willen organiseren.

“Wij deden vroeger altijd een zomerfeest, daar kwamen heel veel ouders op af. Dan hadden ze veel contacten ook met personeel zeg maar buiten het opvang gebeuren. Dat is sinds corona er niet meer van gekomen. Ik denk dat dat een mooi iets is. Een feestelijk iets en dan met een gastspreker erbij!”

– Professional

Overige communicatiekanalen

Naast gesprekken en evenementen is er nog een aantal overige communicatiekanalen die de opvang gebruikte. Het meest genoemde kanaal is de ouderportal of ouder app. Hier kregen ouders informatie over de dag van hun kind (wanneer geslapen, gegeten en verschoond) en foto's van hun kind. Daarnaast verstuurde de opvang via deze app meer algemene informatie. Deze algemene informatie kon gaan over kinderziektes en luizen, maar ook over ouderavonden, praktische mededelingen of informatie rondom het huidige thema. In mindere mate zijn de volgende communicatiekanalen genoemd: nieuwsbrief, activiteitenbladen voor thuis aan de hand van het thema,

de ouderraad, mail, de website, een overdrachtsschriftje, whatsapp, folders en brieven in de gangen. Er zijn geen wensen voor aanvullende communicatiekanalen genoemd. Wel gaven enkele ouders aan dat zij vaker een foto van hun kind willen ontvangen en dat er meer informatie gedeeld mag worden over bijvoorbeeld scholen en de ontwikkeling van kinderen in het algemeen.

4.4 Tevredenheid ouders

Aan de ouders is gevraagd waarom ze voor deze locatie hebben gekozen en hoe tevreden ze zijn over de kinderopvang. De keuze voor het kinderdagverblijf maakten ouders op basis van uiteenlopende en vaak meerdere aspecten. Veruit de meeste ouders kozen voor een locatie dicht bij hun huis (25x). Daarnaast was het gebouw een bepalende factor, omdat dit er warm uitzag en voldoende speelmogelijkheden bood. Ouders hadden ook al goede ervaringen met de opvang omdat hun oudere kinderen er heen gingen en ze blij waren met de warme en stabiele groep medewerkers. Tenslotte is een aantal keer genoemd dat de organisatie een bekende naam is en ze dat een prettig gevoel gaf.

Het merendeel van de ouders was helemaal tevreden over de opvang (74%). Hun kind heeft het naar de zin en gaat met plezier naar de opvang. Daarnaast waren ze tevreden over de medewerkers, die ouders als lief en deskundig omschreven, goed communiceren met ouders en stabiele gezichten zijn voor hun kind. Tenslotte noemden enkele ouders dat de normen en waarden van de opvang aansluiten bij die van hen thuis. Een ouder was ontevreden over de opvang en de overige acht waren deels tevreden, waarbij veel van dezelfde positieve punten werden genoemd. Klachten die deze ouders hadden, waren dat er veel wisselingen zijn in het personeel, waardoor de kinderen veel verschillende gezichten zien, en dat er onvoldoende met ouders gecommuniceerd wordt. Daarnaast noemden zij dat er geen flexibiliteit is voor ouders qua opvangdagen en dat er soms te weinig aandacht is voor de kinderen.

“Je hebt het gevoel dat je kind daar in veilig handen is. Wat wel veranderd is ten opzichte van onze oudste, het is nu echt veel onrustiger en er zijn veel meer wisselingen bij de leidsters!”

– Ouder

5 De kinderopvang als werkgever



Pedagogisch medewerkers hebben een centrale rol in hoe kinderen en ouders de kinderopvang beleven en kunnen benutten. Daarom hebben wij aan professionals gevraagd wat zij nodig hebben om hun werk goed te doen en hoe tevreden ze zijn over het werken bij de locatie waar ze nu werken.

5.1 Wat hebben professionals nodig om hun werk goed te doen?

Het allerbelangrijkste voor professionals om hun werk goed te doen, zijn hun collega's. Ze gaven aan dat zij voldoende en stabiele bezetting nodig hebben op de groep, zodat de werkdruk niet te hoog wordt en collega's op elkaar ingespeeld raken. Daarnaast willen ze een fijne en gezellige groep collega's die elkaar ondersteunen waar nodig. Zo noemden meerdere professionals dat het waardevol is dat ze bij een pedagogisch coach of hun locatiemanager terecht kunnen met vragen. De (te hoge) werkdruk is het tweede thema dat door professionals is genoemd. Voor een deel van de professionals was deze nu te hoog, onder ander door veel kinderen op de groep, veel administratie en het werken met veel invalkrachten. Hierdoor ervoeren ze niet altijd voldoende tijd om leuke activiteiten met kinderen te doen of hun administratie goed bij te houden. Het inzetten van vrijwilligers of extra ondersteuning op de groep, die taken zoals het maken van fruithapjes kunnen overnemen, werd een aantal keer genoemd als oplossing voor de hoge werkdruk. Op persoonlijk vlak vonden professionals het belangrijk dat zij zichzelf kunnen blijven ontwikkelen, door het volgen van cursussen of het krijgen van tijd voor reflectie. Tenslotte vonden professionals het belangrijk dat zij goed kunnen samenwerken met ouders en het consultatiebureau. De samenwerking met het consultatiebureau werd nu vooral gemist, waardoor ouders met adviezen komen die het kinderdagverblijf nog niet kent.

5.2 Tevredenheid professionals

Aan professionals is gevraagd waarom ze bij het specifieke kinderdagverblijf zijn gaan werken en hoe tevreden ze hierover zijn. Professionals zijn gaan werken bij de specifieke locatie van het kinderdagverblijf om uiteenlopende redenen. Deels praktisch, omdat er een vacature was, ze overgeplaatst zijn of het dichtbij hun huis is. Deels omdat de doelgroep kinderen ze aansprak, waarbij het werken op een specifieke groep (bijvoorbeeld babygroep of juist een verticale groep) en de diversiteit van kinderen die op die locatie kwamen werden genoemd. Tenslotte werd werkplezier genoemd. Werkplezier had een deel al ervaren tijdens de stage, waardoor ze zijn gebleven of teruggekomen. En een ander deel had een goed gevoel over het werken bij die locatie tijdens hun sollicitatieprocedure.

Het merendeel van de professionals (80%) was helemaal tevreden over werken bij het kinderdagverblijf. Zij waren blij met de vaste en gezellige groep collega's en werkten met hart en ziel voor de kinderen. Ze voelden steun vanuit de locatiemanager en kregen de kans om zich te ontwikkelen. De overige professionals waren deels tevreden, maar noemden ook het personeelstekort en de werkdruk als negatieve aspecten.

“Ik ben heel tevreden hier. We zijn een grote centrum, maar gewoon heel gezellig. Goede samenwerking en ja als dat goed zit dan heeft dat effect op je groep. In mijn groep is het gewoon hartstikke leuk”

– Professional

6 Conclusie



De hoofdvraag van dit onderzoek was hoe kinderdagverblijven in Den Haag ouders van informatie kunnen voorzien die bijdraagt aan een kansrijke start voor (ongeboren) Haagse kinderen (min negen maanden tot twee jaar). Hiervoor zijn interviews afgenomen door studenten van De Haagse Hogeschool met 35 ouders en 35 professionals van de kinderopvang. Hieronder beantwoorden we eerst de deelvragen en vervolgens trekken we onze eindconclusie.

Deelvraag 1. Welke informatiebehoefte is er op welke thema's bij ouders en professionals?

De meeste vragen van ouders in de eerste twee levensjaren van een kind gaan, volgens zowel ouders zelf als professionals, over eten en slapen. Twee andere grote thema's zijn de gezondheid en verzorging van het kind en de ontwikkeling, zowel in algemene zin als op het gebied van motoriek en taal. Daarmee is de informatiebehoefte van ouders vooral gericht op de basale verzorging die komt kijken bij een jong kind en diens ontwikkeling, maar minder op de opvoeding en het gezinsleven. Dit sluit aan bij ons eerdere onderzoek naar de opvoedvragen van ouders met jonge kinderen (Steenbakkers et al., 2021). Het enige verschil is dat in dat onderzoek het stellen van grenzen nadrukkelijker werd genoemd dan in het huidige onderzoek. Er waren geen verschillen in opvoedvragen tussen ouders uit wijken met veel of weinig gezinnen in kwetsbare omstandigheden. Wel gaven professionals

vaker aan dat ouders vragen hadden over het bieden van structuur en de kosten van kinderopvang dan dat ouders dit noemden. Mogelijk dat ouders het financiële aspect niet als opvoedvraag zagen en daarom niet hebben genoemd. Daarnaast gaan vragen over het bieden van structuur over het ritme van eten, spelen en slapen, waardoor ouders dit mogelijk impliciet ook meenamen bij hun vragen rondom eten en slapen.

Deelvraag 2. Hoe willen ouders en professionals die informatie ontvangen/bieden?

Informatie wordt aan ouders gegeven via gesprekken, evenementen, voordat een kind op de opvang start en via de ouderapp. Zowel ouders als professionals zijn tevreden over de manieren waarop informatie wordt verstrekt. Gesprekken zijn de belangrijkste manier waarop ouders informatie van professionals ontvangen. Ze spreken elkaar elke dag dat een kind naar de opvang gaat. Daarbij gaat het vooral over hoe het kind het op de opvang heeft gedaan, hoewel ouders ook meer aandacht willen voor de ontwikkeling van hun kind. Deze gesprekken bieden ook ruimte voor het stellen van vragen door ouders en het geven van advies vanuit de professionals. Vooral in wijken met meer gezinnen in kwetsbare omstandigheden leggen professionals hier de nadruk op. Naast de dagelijkse gesprekken zijn ook evaluatiegesprekken en extra gesprekken genoemd, waarbij dieper wordt ingegaan op het kind en diens ontwikkeling.

Evenementen zijn een tweede manier waarop informatie wordt gegeven, zoals een thematische ouderavond of een feestelijke bijeenkomst. De ervaringen hiermee zijn wisselend. Waar sommige opvanglocaties hier enthousiast over zijn of dit meer willen organiseren, geven anderen aan dat de opkomst tegenvalt. Dit blijkt ook uit het feit dat vooral professionals deze evenementen noemen en niet de ouders. Daarmee is het dus belangrijk om goed te peilen waar de interesses van ouders liggen bij het organiseren van evenementen op de kinderopvang. Voordat een kind op de opvang start, wordt er ook al informatie aan ouders gegeven tijdens de rondleiding en intake. Het gaat daarbij vooral over hoe het eraan toegaat op de opvang. Soms wordt er informatie meegegeven over bijvoorbeeld het ritme of slapen op de groep, maar hier liggen volgens ouders en professionals ook nog meer kansen. Ten slotte is er een aantal overige communicatiekanalen die gebruikt worden voor het geven van informatie aan ouders. De ouderapp is de belangrijkste en daarbij meest veelzijdige: het kan informatie geven over de dag van het kind op de opvang, mededelingen, nieuwsbrieven en algemene opvoedinformatie.

Deelvraag 3. Welke (potentiële) rol zien ouders en professionals voor kinderdagverblijven in het ondersteunen van een kansrijke start?

De rol van de kinderopvang is het ondersteunen van ouders bij het kansrijk op laten groeien van hun kind. De kinderopvang helpt ouders door de ontwikkeling van hun kind te stimuleren als zij op de opvang zijn. De pedagogisch medewerkers bieden de kinderen een veilige, gestructureerde en liefdevolle omgeving en bieden ontwikkeling-stimulerend spel en materiaal aan. Daarnaast helpt de kinderopvang ouders door hen op een laagdrempelige manier te ondersteunen bij de opvoeding. Door goed met ouders te communiceren, bieden pedagogisch medewerkers ouders inzicht in de ontwikkeling van hun kind en stemmen zij met hen af hoe hun kind op de opvang opgevoed wordt. Ook signaleren pedagogisch medewerkers als de ontwikkeling van een kind opvalt en bespreken dan met ouders of aanvullende hulp nodig is. Professionals geven daarnaast aan dat zij ouders tips en adviezen geven over de opvoeding en dat zij zorgen van ouders over de ontwikkeling van hun kind kunnen wegnemen. Daarmee hebben pedagogisch medewerkers een rol in het normaliseren van de opvoedvragen en dilemma's van ouders (Vrijhof & Bos, 2022). Een belangrijke voorwaarde voor het ondersteunen van ouders bij de opvoeding is volgens professionals dat zij een band opbouwen met ouders. Echter lukt het niet om alle ouders goed te betrekken bij de opvang. Bovendien geven ouders zelf minder vaak aan dat zij opvoedadviezen vragen bij de pedagogisch medewerkers.

Ouders en professionals zijn over het algemeen tevreden over de manier waarop de kinderopvang zijn rol vervult. Het valt op dat ouders en professionals uit wijken met weinig gezinnen in kwetsbare omstandigheden meer verwachtingen van de kinderopvang uitspreken. In wijken met veel gezinnen in kwetsbare omstandigheden wordt echter meer de nadruk gelegd door professionals op het geven van opvoedadviezen op een laagdrempelige en spontane manier. Dit wijst op een accentverschil in beide type wijken. De tevredenheid van ouders en professionals over de kinderopvang kan toenemen wanneer er voldoende en stabiele personele bezetting is, de werkdruk afneemt en er voldoende tijd en expertise is om goed met ouders te spreken.

Hoofdvraag: Hoe kunnen kinderdagverblijven in Den Haag ouders van informatie voorzien die bijdraagt aan een kansrijke start voor (ongeboren) Haagse kinderen?

De kinderopvang heeft een belangrijke rol in de kansrijke start van Haagse kinderen tot twee jaar. Zij stimuleren de ontwikkeling van kinderen en bieden laagdrempelige ondersteuning aan ouders bij de opvoeding. Zij signaleren eventuele problemen in de ontwikkeling van een kind en kunnen opvoedvragen van ouders normaliseren en hun zorgen wegnemen. Gesprekken, evenementen en de ouderapp zijn daarbij de belangrijkste manieren waarop informatie aan ouders wordt gegeven, maar ook al voordat een kind start bij de opvang ligt er een kans om informatie te verstrekken. De informatiebehoeften van ouders liggen vooral op het vlak van de basale verzorging van hun kind: eten, slaap, gezondheid en ontwikkeling. Zowel ouders als professionals zijn tevreden over hoe de kinderopvang deze rol pakt, hoewel zij ook kansen zien om dit verder te versterken. Er zijn enkele verschillen tussen ouders, professionals en deelnemers uit wijken met veel en weinig gezinnen in kwetsbare omstandigheden. Zo lijken ouders en professionals uit wijken met weinig gezinnen in kwetsbare omstandigheden hogere verwachtingen van de kinderopvang te hebben en geven professionals uit wijken met meer gezinnen in kwetsbare omstandigheden vaker opvoedadviezen. Daarom is het belangrijk om de informatievoorziening goed aan te laten sluiten op ieders wensen en behoeften.

7 Aanbevelingen



De bevindingen van dit onderzoek laten kansen zien voor het versterken van de manier waarop de kinderopvang zijn rol in de kansrijke start van kinderen vervult. Daarom doen wij een aantal aanbevelingen. Deze splitsen we uit per doelgroep, namelijk voor de gemeente Den Haag, voor kinderopvangorganisaties en voor pedagogisch medewerkers.

7.1 Voor de gemeente Den Haag

- Breng samenwerking tot stand tussen kinderopvangorganisaties en de jeugdgezondheidszorg, zodat zij expertise en aanbod op het gebied van de ontwikkeling en opvoeding van kinderen kunnen aanbieden. Dit kan op verschillende manieren. Zo kan er aan elke kinderopvanglocatie een jeugdverpleegkundigen als vast contactpersoon gekoppeld worden. Ook kan de jeugdgezondheidszorg informatiemateriaal over hun aanbod aanbieden aan het kinderdagverblijf (bijvoorbeeld in de vorm van flyers voor in de gangen of teksten die in de ouderapp gedeeld kunnen worden). Ook kan geïnventariseerd worden of er interesse is om een open spreekuur of groepsconsultatie door de jeugdgezondheidszorg op kinderopvanglocaties te houden, waar ouders hun vragen over eten, slapen of ontwikkeling op een laagdrempelige manier kunnen stellen.
- Breng samenwerking tot stand tussen kinderopvangorganisaties en de Haagse Aanpak Gezond Gewicht, zodat zij expertise op het gebied van gezonde voeding en beweging kunnen aanbieden.
- Breng samenwerking tot stand tussen kinderopvangorganisaties en de bibliotheek, zodat zij expertise op het gebied van lezen, taal- en spraakontwikkeling kunnen aanbieden.

7.2 Voor kinderopvangorganisaties

- Breng samenwerking tot stand met informele steunorganisaties die pedagogisch medewerkers onder de aandacht kunnen brengen bij ouders. Voorbeelden zijn: VoorleesExpres, Buurtgezinnen, Spel aan huis, Homestart, Moeders Informeren Moeders en Eigentoeekomstplan.
- Bied thematisch informatie aan bij ouders, zoals het thema van de maand (of kwartaal), slapen, voeding, hechting, taal en spraak, en bewegen. Dit kan bijvoorbeeld eens per kwartaal en/of op ouderavonden met een specialist die je uitnodigt. Belangrijk bij ouderavonden is om te peilen bij ouders waar zij interesse in hebben, bijvoorbeeld door dit aan hen te vragen bij de overdracht of via een poll in de ouderapp.

- Bied ouders informatie aan over de opvang, het ritme op de opvang en hoe ouders hun baby kunnen voorbereiden op (het ritme van) de opvang wanneer zij zich ingeschreven hebben.
- Includeer bij informele bijeenkomsten (zoals zomerfeest) ook een informatief gedeelte, zoals een EHBO cursus, kinderyoga of gezond koken voor weinig geld.
- Zorg dat pedagogisch medewerkers zich verder kunnen ontwikkelen. Denk daarbij zowel aan formele training, zoals het babyspecialisme dat vanaf 2025 verplicht is, maar ook aan informele ontwikkelmogelijkheden zoals intervisie.
- Zorg voor voldoende en stabiele personele bezetting. Het prettige en ondersteunende contact met collega's wordt als heel waardevol ervaren door pedagogisch medewerkers. Zet daarom voldoende in op teambuilding, houdt daarbij de werkdruk behapbaar (eventueel door inzet ondersteuning/vrijwilligers) en probeer zoveel mogelijk met vaste invallers te werken.

7.3 Voor pedagogisch medewerkers

- Blijf de ontwikkeling van kinderen stimuleren in de veilige en liefdevolle omgeving die jullie neerzetten op de groep. Evalueer met collega's waar jullie eventueel extra aandacht aan kunnen besteden en op wat voor manier jullie dit willen doen.
- Geef voldoende aandacht aan de gesprekken die je voert met ouders. Dit is de belangrijkste tool die je hebt om de ontwikkeling van het kind samen met de ouder te stimuleren en erachter te komen of en waar de ouder ondersteuning bij kan gebruiken. Per locatie en ouder zullen er verschillen zijn in welke benadering je kiest en waar de behoeften van ouders liggen. Bij de overdracht zouden sommige ouders bijvoorbeeld meer aandacht willen voor de ontwikkeling van hun kind, waar andere ouders terughoudend zullen zijn met het delen van hun persoonlijke situatie.
- Nodig ouders uit op de groep als hun kind recent op de opvang is gestart. Koppel dit bijvoorbeeld aan het eerste evaluatiegesprek. Dit stelt ouders gerust dat hun kind het goed heeft op de opvang en bied jou de kans om de ouders en de gezinssituatie beter te leren kennen.
- Signaleer wanneer de ontwikkeling van kinderen anders lijkt te verlopen. Ga dan in gesprek met collega's en/of je locatiemanager om je observaties te checken, en ga vervolgens in gesprek met ouders. Zorg dat je weet waar je ouders eventueel naar kan verwijzen.

Literatuurlijst



Braun, V., & Clarke, V. (2019). Reflecting on reflexive thematic analysis. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 11, 589–597. doi.org/10.1080/2159676X.2019.1628806

CBS. (sd). Opgehaald van Formele en informele kinderopvang: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2008/05/een-op-de-vijf-kinderen-naar-formele-kinderopvang-in-2006/formele-en-informele-kinderopvang>

De Graaf, A., Van Der Meer, I., & Metaal, D. (2016). Haagse aanpak perinatale gezondheid. *Epidemiologisch Bulletin*, 51, 16–25.

Doyle, O., Harmon, C., Heckman, J. J. & Tremblay, R. E. (2009). Investing in early human development: timing and economic efficiency. *Economics & Human Biology*, 7(1), 1–6. 10.1016/j.ehb.2009.01.002

Felitti, V. J., Anda, R. F., Nordenberg, D., Williamson, D. F., Spitz, A. M., Edwards, V., Koss, M. P., & Marks, J. S. (1998). Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults: The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study. *American Journal of Preventive Medicine*, 14(4), 245–258. doi.org/10.1016/S0749-3797(98)00017-8

Gezondheidsraad. (2018). *De ouder-kind relatie en jeugdtrauma's*.

NIP, NVO, & DAIMH. (2016). *Manifest 1001 kritieke dagen*. Babywerk.

NJI, N. T. (2017). *Gezonde, kansrijke en veilige generatie*. Bernard van Leer Foundation.

Pharos. (sd). *Haagse Kansrijke Start: meer kinderen met een goede start*. Opgehaald van Pharos: <https://www.pharos.nl/praktijkvoorbeeld-haagse-kansrijke-start/>

Portegijs, W., Cloin, M., & Merens, A. (2014). *Krimp in de Kinderopvang*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Roseboom, T. (2022). *Gelijk Goed Beginnen*. Utrecht: de Tijdstroom.

SER. (2016). *Advies Gelijk goed van start*. Opgehaald van SER: <https://www.ser.nl/nl/publicaties/gelijk-goed-van-start>

Steenbakkers, A., van der Hulst, M., & Mieloo, C. (2021). *Haagse Kansrijke Start*. Opgehaald van <https://kennisnetwerkjeugdhaaglanden.nl/rapport-haagse-kansrijke-start>

Vrijhof, C., & Bos, T. (2022). *Visie Normaliseren*. Den Haag: Werkplaats Samen.

VWS. (2018). *Actieprogramma Kansrijke Start*. VWS.

VWS. (2022). *Vervolgaanpak Kansrijke Start 2022-2025*. VWS.

Waar staat je gemeente. (sd). Opgehaald van www.waarstaatjegemeente.nl

Bijlage I. Interviewleidraden



Interviewvragen ouders

Alle ouders hebben wel eens vragen over het opvoeden en de ontwikkeling van hun kind. De vragen die ik nu ga stellen gaan over de eerste twee jaar na de geboorte van je kind.

- Als je kijkt naar de eerste twee jaar na de geboorte van je kind, over welke onderwerpen had je toen informatie nodig?
 - Welke informatie heb je over die onderwerpen nodig gehad?
- Hier heb je een overzicht van een aantal veelvoorkomende onderwerpen waar ouders informatie over opzoeken. Zie je hier nog onderwerpen in staan die je nog niet had genoemd? (laat ouders de tabel zien)
 - Welke informatie heb je over die onderwerpen nodig gehad?

Borst-/flesvoeding	Vaste voeding	Slaap	Gezondheid en verzorging	Veiligheid
Bewegen en motoriek	Taal/spraak	Huilen	Bieden van structuur	Sociale ontwikkeling
Spelen	Erop uitgaan als gezin	Omgaan met lastig gedrag	Beeldschermtijd	Opvang/school
Financiële aspecten	Omgaan met je/jullie nieuwe rol als ouder(s)	Balans werk en gezin	Zorgen en angsten die je hebt als ouder	Wensen en dromen die je hebt voor je kind

- Als je kijkt naar de afgelopen twee weken, waaraan heb je in opvoeding van je kind aandacht besteed?
- Op welke manier kom jij aan informatie over de opvoeding en de ontwikkeling van je kind?
 - Hoe tevreden ben je over deze manier(en)?
 - Heb je alles wat je zocht ook goed kunnen vinden?
 - Mis je bepaalde bronnen van informatie?

Je kind gaat naar kinderdagverblijf (naam locatie).

- Waarom hebben jullie voor dit kinderdagverblijf gekozen?
- Hoe tevreden ben je over dit kinderdagverblijf? (vraag om toelichting)
- Wat verwacht je van het kinderdagverblijf als jouw kind daar is?
- Hoe stimuleert het kinderdagverblijf de ontwikkeling van jouw kind?
 - Wat vind je hier prettig aan?
 - Wat vind je hier minder prettig aan?
 - Hoe kan het kinderdagverblijf dit verbeteren?
- Wat verwacht je van het kinderdagverblijf richting jou als ouder?
- Hoe helpt het kinderdagverblijf jou als ouder bij de opvoeding van je kind?
 - Wat vind je hier prettig aan?
 - Wat vind je hier minder prettig aan?
 - Hoe kan het kinderdagverblijf dit verbeteren?
- Op welke manier biedt het kinderdagverblijf je informatie over de opvoeding en ontwikkeling van je kind?
 - Wat vind je hier prettig aan?
 - Wat vind je hier minder prettig aan?
 - Hoe kan het kinderdagverblijf dit verbeteren?
- Vindt u dat het kinderdagverblijf extra informatie of activiteiten zou kunnen organiseren?
 - Zo ja, welke?
 - Wat zouden voor jou redenen zijn om hier gebruik van te maken?
 - Wat zouden voor jou redenen zijn om hier geen gebruik van te maken?
- Wat zou het kinderdagverblijf voor aanstaande ouders kunnen betekenen wanneer zij zich ingeschreven hebben voor het kinderdagverblijf?
- Zou het kinderdagverblijf ouders nog op andere manieren kunnen ondersteunen bij de opvoeding en ontwikkeling van hun kind?

Tenslotte wil ik een paar korte vragen stellen over jou en jouw gezin.

(als ouders hier liever niet op antwoorden, hoef je er niet op door te gaan. Leg eventueel uit dat we graag een beeld hebben van de ouders die we hebben gesproken, zodat we weten hoe representatief onze interviews zijn).

- Hoeveel dagen gaat je kind naar het kinderdagverblijf?
- Hoe oud is dit kind in maanden?
- Hoe ziet jouw gezinssituatie eruit?
- Wat is je leeftijd?
- Wat is je hoogst afgeronde opleiding? (omcirkelen: basisschool/vmbo/havo/vwo/mbo/hbo/ universiteit).
- Hoe lang woon je al in Den Haag?
- (door de student in te vullen: moeder/vader/anders)

Dit waren mijn vragen. Heb je nog aanvullingen op jouw antwoorden die we nog kunnen meenemen in het onderzoek?

Interviewvragen professionals

Alle ouders hebben wel eens vragen over het opvoeden en de ontwikkeling van hun kind.

- Als je kijkt naar de eerste twee levensjaren van een kind, over welke onderwerpen stellen ouders aan vragen jou of het kinderdagverblijf?
 - Welke vragen hebben ouders over die onderwerpen?
- Hier heb je een overzicht van een aantal veelvoorkomende onderwerpen waar ouders informatie over opzoeken. Zie je hier nog onderwerpen staan die je nog niet had benoemd? (laat professional de onderstaande tabel zien)
 - Welke vragen hebben ouders over deze onderwerpen?

Borst-/flesvoeding	Vaste voeding	Slaap	Gezondheid en verzorging	Veiligheid
Motoriek	Taal/spraak	Huilen	Bieden van structuur	Sociale ontwikkeling
Spelen	Erop uitgaan als gezin	Omgaan met lastig gedrag	Omgaan met media	Opvang/school
Financiële aspecten	Omgaan met je/jullie nieuwe rol als ouder(s)	Balans werk en gezin	Zorgen en angsten die je hebt als ouder	Wensen en dromen die je hebt voor je kind

- Welke vragen stellen ouders niet aan jou of het kinderdagverblijf, maar zou je eigenlijk willen dat ze wel stellen?

Jij werkt op kinderdagverblijf (naam locatie).

- Waarom heb je gekozen om op dit kinderdagverblijf te werken?
- Hoe tevreden ben je over het werken bij dit kinderdagverblijf?
- Wat mogen ouders verwachten van jou en het kinderdagverblijf als het kind bij jullie is?
- Hoe stimuleren jij en het kinderdagverblijf de ontwikkeling van kinderen tot 2 jaar?
 - Wat gaat er goed?
 - Wat gaat er minder goed?
 - Hoe kan het kinderdagverblijf dit verder verbeteren?
- Wat mogen ouders verwachten van jou en het kinderdagverblijf richting hen als ouder?
- Hoe helpen jij en het kinderdagverblijf ouders bij de opvoeding van hun kind?
 - Wat gaat er goed?
 - Wat gaat er minder goed?
 - Hoe kan het kinderdagverblijf dit verder verbeteren?
- Wat voor activiteiten organiseren jij en/of jouw kinderdagverblijf voor ouders om hen te ondersteunen bij de opvoeding en ontwikkeling van hun kinderen?
 - Hoe is de opkomst bij deze activiteiten?
 - Hoe kunnen nog meer ouders bereikt worden voor deze activiteiten?

- Op welke manier bieden jij en het kinderdagverblijf informatie aan ouders over de opvoeding en ontwikkeling van hun kind?
 - Wat gaat er goed?
 - Wat gaat er minder goed?
 - Hoe kan het kinderdagverblijf dit verder verbeteren?
- Vind je dat het kinderdagverblijf extra informatie of activiteiten zou kunnen organiseren?
 - Zo ja, welke?
 - Wat is er nodig om juist de kwetsbaardere ouders hiervoor te motiveren?
- Wat zouden jij en/of het kinderdagverblijf kunnen betekenen voor aanstaande ouders wanneer zij zich ingeschreven hebben voor het kinderdagverblijf?
- Zouden jij en/of het kinderdagverblijf ouders nog op andere manieren kunnen ondersteunen bij de opvoeding en ontwikkeling van kinderen?
- Wat zou jou helpen om je werk nog beter te kunnen doen?

Tenslotte wil ik een paar korte vragen stellen over jou.

(als professionals hier liever niet op antwoorden, hoef je er niet op door te gaan. Leg eventueel uit dat we graag een beeld hebben van de professionals die we hebben gesproken, zodat we weten hoe representatief onze interviews zijn).

- Wat is jouw functie bij het kinderdagverblijf?
- Hoeveel dagen werk jij bij het kinderdagverblijf?
- Hoe lang werk je hier al?
- Heb je zelf kinderen? Zo ja, hoe oud zijn zij?
- Wat is je leeftijd?
- Wat is je hoogst afgeronde opleiding? (omcirkelen: basisschool/vmbo/havo/vwo/mbo/hbo/ universiteit).
- (door de student in te vullen: man/vrouw/anders)

Dit waren mijn vragen. Heb je nog aanvullingen op jouw antwoorden die we nog kunnen meenemen in het onderzoek?

Oktober 2023
© 2023 De Haagse Hogeschool

De Haagse Hogeschool
Johanna Westerdijkplein 75
2521 EN Den Haag
www.dehaagsehogeschool.nl
www.kennisnetwerkjeugdhaaglanden.nl

Auteurs

Anne Steenbakkers
Barbera Voskuil
Marije van der Hulst
Mirjam Heemskerk-van der Sprong

Met medewerking van

Studenten pedagogiek van De Haagse Hogeschool

In samenwerking met

Living Lab Publieke Gezondheid
Gemeente Den Haag
2Samen
DAK
Gro-Up
Kinderopvang Morgen

Uitgever

De Haagse Hogeschool in samenwerking met
het Kennisnetwerk Jeugd Haaglanden

Fotografie

Shutterstock

Vormgeving

Gabriëlle Thijsen
Sandra Slingerland

ISBN

9789083280165